ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

(ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ)

1847–1909 · Πρωτοψάλτης καὶ μουσικοδιδάσκαλος

Καταγωγὴ καὶ μουσικὴ κατάρτιση

Ὁ **Εὐστράτιος Γ. Παπαδόπουλος**, γνωστὸς μὲ τὸ προσωνύμιο **«Καμπούρης»** καὶ ἐπίσης ὡς «Βυζάντιος», γεννήθηκε τὸ **1847** στὸ Κοντοσκάλι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὑπῆρξε ἐξέχουσα μορφὴ τῆς κωνσταντινουπολίτικης ψαλτικῆς παραδόσεως, μὲ πολυσχιδῆ παρουσία στὴν ἐκτέλεση, τὴ διδασκαλία καὶ τὴ θεωρητικὴ μελέτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Τὰ πρῶτα μουσικά του θεμέλια ἔθεσε κοντὰ στὸν **Γεώργιο Ραιδεστηνὸ Β΄**, ἀπὸ τοὺς σημαντικοὺς ἐκπροσώπους τοῦ πατριαρχικοῦ ὕφους. Παράλληλα καλλιέργησε τὶς γνώσεις του στὴν εὐρωπαϊκὴ μουσική, μὲ δάσκαλο τὸν Cristiani, καὶ στὴν ἀνατολικὴ μουσικὴ παράδοση, στὴν ὁποία συνδέθηκε μὲ τὸν μουσικὸ Σεφκὴ Δεδέ (Şevki Dede). Ἡ εὐρύτερη αὐτὴ παιδεία ἀποτυπώθηκε στὴ θεωρητικὴ καὶ διδακτικὴ του δραστηριότητα.

Ψαλτικὴ σταδιοδρομία

Σὲ ἡλικία δεκαέξι ἐτῶν, τὸ **1863**, ὑπηρέτησε ὡς **Β΄ δομέστικος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ**. Ἀκολούθως ἔψαλε στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Χάσκιοϊ, στὴν Παναγία Καμαριώτισσα τοῦ Νεοχωρίου τοῦ Βοσπόρου καὶ στὸν Ἅγιο Δημήτριο Ταταούλων.

Ἀπὸ τὸ **1877** ἀνέλαβε τὴν πρωτοψαλτία τοῦ ναοῦ τῶν **Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου στὸ Σταυροδρόμι (Πέραν)**, θέση στὴν ὁποία παρέμεινε μέχρι τὸν θάνατό του, τὸ **1909**. Ἡ μακρόχρονη διακονία του στὴν Παναγία τοῦ Πέραν τὸν κατέστησε πρόσωπο ἀναφορᾶς γιὰ τὸ ψαλτικὸ περιβάλλον τῆς Πόλης.

Διδασκαλία καὶ μαθητές

Παράλληλα μὲ τὴν ψαλτικὴ του διακονία, ἀνέπτυξε ἰδιαίτερα πλούσιο διδακτικὸ ἔργο. Δίδαξε στὸ **Ἰωακείμειο Παρθεναγωγεῖο**, στὸ **Ζωγράφειο Γυμνάσιο** καὶ σὲ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀσχολήθηκε ἐπίσης μὲ τὴν ὀργάνωση παιδικῶν χορῶν καὶ τὴ διδασκαλία τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς σὲ μαθητὲς καὶ μαθήτριες.

Τὸ **1882** δίδαξε μαζὶ μὲ τὸν Γεώργιο Βιολάκη στὴν Πατριαρχικὴ Μουσικὴ Σχολὴ τοῦ Φαναρίου, ἡ ὁποία συγκέντρωσε περὶ τοὺς ἑξήντα μαθητὲς καὶ λειτούργησε γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἀναφέρονται ὁ Βασίλειος Ὀνουφρίδης καὶ ὁ Ἄγγελος Χρηστίδης.

Ἰδιαίτερα σημαντικὴ ὑπῆρξε ἡ σχέση του μὲ τὸν μετέπειτα Ἄρχοντα Πρωτοψάλτη **Κωνσταντῖνο Πρίγγο**. Σύμφωνα μὲ τὴ βιογραφικὴ μαρτυρία ποὺ δημοσιεύεται στὸν ἱστότοπο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ Πρίγγος διδάχθηκε ἀπὸ τὸν Καμπούρη τὰ πρῶτα μουσικὰ γράμματα, σὲ ἡλικία δέκα ἐτῶν, καὶ διακρίθηκε στὸν ναὸ τοῦ Πέραν ὡς **Α΄ κανονάρχης**. Ἡ μαθητεία αὐτὴ ἀποτελεῖ ἕναν ἀπὸ τοὺς κρίκους τῆς μεταδόσεως τῆς παραδόσεως τοῦ Ραιδεστηνοῦ στὴ νεότερη ψαλτικὴ γενεά.

Μουσικὴ θεωρία καὶ συγγραφικὴ παρουσία

Ὁ Παπαδόπουλος ἔλαβε μέρος στὴν **Πατριαρχικὴ Μουσικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ 1881**, ἡ ὁποία ἐργάσθηκε γιὰ τὴ μελέτη τῶν μουσικῶν διαστημάτων, τὴν ταξινόμηση τῶν χρονικῶν ἀγωγῶν καὶ τὴ διδακτικὴ ἀξιοποίηση τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου ποὺ ὀνομάσθηκε «Ψαλτήριον». Ἀναφέρεται ἐπίσης ἡ συμμετοχή του σὲ μουσικὲς ἐπιτροπὲς τῶν ἐτῶν **1887** καὶ **1895**.

Ἰδιαίτερο τεκμήριο τῆς θεωρητικῆς του συγκροτήσεως ἀποτελεῖ ἡ **διατριβὴ περὶ τῶν μουσικῶν διαστημάτων**, ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὸν «Νεολόγο» τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνατυπώθηκε στὶς σελίδες 17–26 τοῦ βιβλίου τοῦ Παναγιώτη Κηλτζανίδη *«Διατριβαὶ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς»* (1879), ὡς μέρος τῆς μεταξύ τους μουσικοθεωρητικῆς ἀντιπαραθέσεως.

Τὸ **1903** τὸ ὄνομά του συνδέθηκε καὶ μὲ τὴν ἔκδοση τῆς πραγματείας τοῦ Γεωργίου Π. Παλαιολόγου *«Ὁ ῥυθμὸς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Μουσικῇ»*, στὴν ὁποία ἀναφέρεται ρητῶς ἡ σύμπραξή του. Ἡ ψαλτικὴ καὶ παιδαγωγικὴ παρουσία του, ἡ θεωρητικὴ του δράση καὶ ἡ ἐπίδρασή του σὲ νεότερους ψάλτες ἐξασφάλισαν στὸν Εὐστράτιο Παπαδόπουλο διακριτὴ θέση στὴν ἱστορία τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἀπεβίωσε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ **1909**.

Ἐνδεικτικὴ βιβλιογραφία

1. Κωνσταντῖνος Α. Ψάχος, «Εὐστράτιος Γ. Παπαδόπουλος, Πρωτοψάλτης τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Παναγίας τοῦ Πέρα», *Φόρμιγξ*, 15–31 Μαΐου 1909.

2. Γεώργιος Ἰ. Παπαδόπουλος, *Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς*, Ἀθήνα 1904, περὶ Πατριαρχικῆς Μουσικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Σχολῆς.

3. Παναγιώτης Γ. Κηλτζανίδης, *Διατριβαὶ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς*, Κωνσταντινούπολη 1879, σ. 17–26.

4. Γεώργιος Π. Παλαιολόγος, *Ὁ ῥυθμὸς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Μουσικῇ*, ἐκδιδόμενον τῇ συμπράξει Εὐστρατίου Παπαδοπούλου, Ἀθήνα 1903.

5. Ἀντώνιος Χατζόπουλος, *Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ παιδεία στὴν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, διδακτορικὴ διατριβή, σ. 157.

6. Σταμάτης Παπαμανωλάκης, «Κωνσταντῖνος Πρίγγος», βιογραφικὸ δημοσίευμα στὸν ἱστότοπο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (ec-patr.net).

7. Γ. Κωνστάντζος, Θ. Ταμβάκος, Ἀ. Τρικούπης, *Μουσουργοὶ τῆς Θράκης*, 2013, λῆμμα «Παπαδόπουλος Εὐστράτιος».